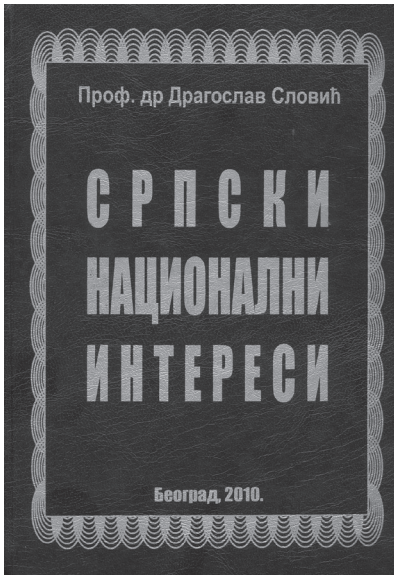


## ПРИКАЗИ

*Борисав Баласан*

**„СРПСКИ  
НАЦИОНАЛНИ  
ИНТЕРЕСИ“ АУТОРА  
ДРАГОСЛАВА  
СЛОВИЋА**



УДК 323.1(=163.41)(049.3)

Тематика српских националних интереса се разматра у многим делима али као успутно а често и споредно питање. Мало је научних и публицистичких радова који га обрађују интегрално, те је то очигледно био повод професору Словићу да се лати овог

посла и да га са великим успехом обради у књизи која се овде представља. Била је потребна безумна храброст, написао је у рецензији овог дела професор Миодраг Зечевић, суочити се са овом темом, посебно у ситуацији када се овим питањем не баве националне институције које су за то позваније. Ту храброст је, очигледно, имао аутор овог дела.

Она је само први али недовољан услов да би настало дело овакве садржине и овог обима. За то је потребно и широко познавање разних облика друштвеног, политичког и економског стања ове земље и овог народа. Потребно је и дубоко познавање националног бића овог народа те се књига „Српски национални интереси“ јавља као логичан наставак књиге која јој је претходила „Анатомија српске душе“. За то је било потребно познавање окружења, познавање прошлости али и овог времена.

У ово дело уграђено је знање из више различитих области и способност да се тако компликована питања разматрају на тако једноставан начин. Због тога је оно нашло читаоце у свим слојевима овог друштва. Књига је побу-

дила интересовање широке јавности до те мере да је један читалац њој посветио песму.

Књига са оваквим насловом, по природи ствари, развија прву асоцијацију да се ради о националистичком делу, па чак и памфлету, а у најбољем случају да је написана као ода српском народу. Као читалац кога занима ова тема, са предубеђењем ове врсте, и сам сам јој приступио са те позиције.

У њој нема ни трунке национализма, нити глорификације ни било чега што има такав предзнак. И у томе је један од њених квалитета. Аутор који припада овом народу, који је очигледно одболовао многе његове ране нашао је начин да објективно суди свом народу и свим нацијама које живе са њим и поред њега. Величина је и у томе да се при разматрању оваквих питања не напише ни једна реч глорификације српске величине, нити пак критике без основа. Ни једна реч у књизи није упућена критици или омаловажавању националних мањина које поред нас живе већ вековима делећи са нама сва искушења која су она доносила. Као читалац чак могу да тврдим да је права уметност и само умеће да се са толико реализма третирају питања која по свом карактеру имају емоционални саржај.

У књизи су као посебне главе обрађена следећа питања:

У делу који се односи на етничке циљеве и интересе обрађена су питања која имају фундаментални карактер, пре свега она која експлицирају биолошки и културни опстанак народа у најопштијем смислу. То је могуће само ако је народ способан да сачува свој национални дух, поручује аутор. При том је указано на то да су мали народи, баш са тог аспекта, највише угрожени. Проблем је очигледно у томе да мали народи полако али сигурно нестају са светске сцене и то пре свега захваљујући томе што губе национални дух и националну културу. Уништавање духа је једнако биолошком уништавању са том разликом да је оно у далеко већој мери хуманије и да се развија по слободној вољи и пристанку оних који сами уништавају свој дух.

Ове констатације треба схватити као упозорење које је упућено свим малим народима на исти начин. У овом делу не постоји ништа што је специфично српско те су овакве поруке општи позив цивилизацији, а посебно малим народима, да сами „не стављају главу на пањ“ кад то нико од њих не захтева. На овај начин аутор нас је опоменуо да размислимо да ли ми баш то данас не чинимо.

У делу које се односи на политичку димензију националних циљева, обрађују се политички критеријуми за дијагностицирање стања нације у свим облицима

њиховог испољавања. Нагласак је на националној кохезији као једној од најслабијих тачака у српском етничком бићу. Проблем је очигледно у томе да сваки облик националне кохезије има за претпоставку и постојање унутар националних сукоба, а и сукоба који имају међунационални карактер. Ови други нас увек природно хомогенизују. Национални сукоби су по аутору овог дела, природно право, али оно право које се остварује умом а не силом.

Још два питања у овом контексту су обрађена у овом делу. Једно је препознавање невидљиве руке у политици, а друго се односи на проблем интеграције националних циљева у мултиетничком друштву, какво је одувек било наше. Сви ови проблеми присутни су у времену коме припадамо, а сада добијају елементе глобализације.

У наредном делу ове књиге под насловом „Политичка стратегија у етничким односима“ обрађује се осетљиво питање начина формирања политике стратегије која има за циљ да хомогенизује нацију и да је припреми за времена која долазе. Ово време је испред нас у предворју Европеизације и оно се већ препознаје у свом правом облику. Главни проблем је консолидација нације у условима високе разједињености по многим основама, а пре свега због робовања партикуларним интересима странака које се боре за

власт. У тој борби губи се огромна национална енергија па је поента овог дела пренета на терен препознавања себичних интереса оних које цепају национално ткиво на месту где је оно најслабије повезано. Нема већег злочина који се може нанети свом народу од цепања његовог јединства. Чак се по аутору овог дела ове појаве могу третирати као болест, па се читаоцу сугестивно скреће пажња на то како ће да препозна егоисте који афирмишући своје циљеве раде против интереса српског народа.

Највећа невоља обичних људи је у томе да се такви позивају на општи народни интерес и са оним „народ тако хоће“ праве му велика историјска зла. Проблем је и у томе да се на овај начин и националне мањине, чак и оне које су духовно уско интегрисане у национално биће покрећу против њега. Аутор се јасно залаже за то да свако мислеће биће мора да препозна егоизам људи који га воде и да се бори против опструкционих жаришта у свом ткиву, како их аутор назива у овом делу.

У наредном делу под насловом „Активирање националне свести“, а посебно у поднасловима „буђење националне свести и буђење националне савести“ аутор настоји да у читаоцу пробуди дух. Морамо да схватимо да смо се успавали и да се морамо пробудити, да гледамо а не видимо шта се са нама ради. Најгоре је то да су се

на једнак начин успавали и интелектуалци који на то немају право. Њима је упућена најоштрија критика. Ситуација је слична оном стању духа које је Његош описао речима:

*„Племе моје сном  
мртвијем спава.“*

Нико данас нема право да спава и да живи лагодно чекајући да се историјски процеси одиграју сами по себи. Нико нема право да очекује да ће неко други да реши наше проблеме. Свако у овом догматизованом свету у коме се пријатељство изражава и мери интересима, нема право да очекује да ће се неко други бавити њиме. Посебну тешкоћу у овом контексту код нас данас ствара проблем активирања социјалне свести и наша неспособност да се одупремо социјалном популизму. Проблем је и у томе да ово време носи терет грешака из прошлости и то оне које су пренете на терен социјалне једнакости па смо постали преосетљиви и заслепљени када је у питању социјални популизам. Велики део српског народа је оптерећен проблемом социјалних неправди, чак и тамо где оне нису тако оштре. Стога се проблем претеране експликације социјалних неправди јавља као велики терет овог времена. Нагоре је то што и интелектуалци живе под тим теретом. Можда је баш

у томе разлог њихове духовне пасивности.

У делу књиге који се односи на „специфичности српских националних интереса“ обрађују се оне специфичности које диференцирају српске националне интересе у односу на друге народе, а посебно оне из окружења. Поента је у препознавању наших слабости да би се оне могле превазићи и обићи. Евидентно је да живимо у времену моралне кризе чије узроке треба истражити. Без препознавања узрока моралне кризе нема изласка из ње. Најгоре је то што чак и не препознајемо њено постојање уверавајући народ у супротно. Ако се неки проблем не идентификује или још горе, ако се негира његово постојање, он је затворен, па се не решава. Пасивност у односу на проблеме и негирање њиховог постојања погодује онима који треба да се баве њима. Они данас очигледно „не таласажу“ по оној народној песми:

*Ту кнезови нису  
ради кавзи.*

Проблем је очигледно у томе што решавање проблема у вези са превазилажењем стања у коме се налазимо подразумева да се „кнезови“ морају изборити за свој статус. То подразумева да морају да буду јасни у представљању својих идеја, а то је процес који у српском народу не може да прође без сукоба или у најбољем случају, оштрог

сучељавања. Време је да учинимо напор да сучелимо идеје оних који се боре за своје право на власт. Време је да се пред нашим очима појави огољена истина која је још увек скривена негде дубоко. Време је да имамо снаге да већ једном отклонимо све хипотеке и рецидиве наше самоуправне свести и уверења која су тако јако прионула уз српско национално биће.

Сликовито речено, аутор овог дела је Србију сместио између раја и пакла. Само мудрост и слога је води у рај. Без ње ћемо горети у паклу и то на ватри коју сами ложимо.

Сви делови књиге који су до сада наведени баве се стањем националног духа и његовом консолидацијом. Интересантно је да је аутор више простора у овој књизи посветио духовном стању од материјалног.

Да ли то значи да је он материјалност подредио стању духа?

Одговор је очигледно у томе да је суштина овог дела у духовној димензији српског националног бића у коме је он видео сав понор стања у којем се налазимо. Он је очигледно стајао на позицији да је далеко лакше подићи рушевине од наших фабрика од оних рушевине које се налазе у нашим душама.

### Да ли је аутор у праву?

Мноштво аргумената који су коришћени у овом делу потврђује да је то велика истина.

То, у исто време подржава тврђу да је наша духовна димензија далеко више уништена од материјалне основе. Наш човек није срећан. Нису срећни сиромашни слојеви друштва као ни богати. Средњи слој ионако већ одавно живи у страху до паупреизације. Управо тај слој је најјачи стабилизатор сваког друштва, а он је код нас у најтежем положају. Разочарење припадника средњег слоја је најбољи доказ о његовој кризи. Овде није је реч о кризи садашњег тренутка. У питању је криза будућности и изневереност будућних очекивања. Проблем је у томе да је изгубљена нада за све. У тој нади се крије развој. У њој су перспективе. Њу смо уништили па се на њеном подизању мора фокусирати сва наша пажња.

У делу књиге „економска реалност и могућности развоја“ разматра се управо материјална перспектива овог друштва и мере које воде ка излазима из стања у којима се налазимо. У овом делу обрађивана су питања такозване „првобитне акумулације капитала“ која је довела до транзиторне криминализације друштва. Она је својствена свим транзиционим процесима, али се у нашем амби-

јенту манифестује на својеврстан начин под теретом распада заједничке државе.

У економском развоју се данас у најоштријем смислу јавља превазилажење проблема ревитализације финансијског система као основног услова за оздрављење, иначе посрнуле, српске економије. У овој књизи сви предлози су конкретни и добрим делом засновани на огромном практичном искуству аутора овог дела. Упечатљиво је и то да у делу нема апстрактних медитација којима нас обасипају савремени економисти. Сви предлози су практични, конкретни и доказ су проживљеног живота и неоспорног искуства и животног познавања ове проблематике.

Мало је код нас радова који су толико конкретни и јасни када је у питању економска реалност и перспективе ове земље.

У глави која носи назив „Програмске и стратегијске позиције“ разматрано је више различитих питања па се она јавља као својеврсан закључак. У првом пасусу је унутрашња консолидација базирана на разматрању идеје унитаризације и регионализације и опасностима које носи свака од њих.

У поднаслову „Две реалности косовског синдрома“ разматрано је ово болно српско питање данас, а у наставку се разматрају односи се другим суседним народима.

Ако ово дело настаје у времену глобализације и евидентног уласка свих ових народа у једну заједницу, то се обрада тих питања врши у том контексту и посматра из тог угла. Баш тај угао јој даје многе специфичности па и се у томе ова књига разликује од многих дела која су јој претходила.

Генерално посматрајући, у овој књизи се на интересантан начин анализира процес европеизације, дакле питање уласка Србије у европску заједницу и пратеће појаве те интеграције. Аутор нема дилему по том питању, иако извесно није ни претерано одушевљен са њом. Економија, али и политички положај у међународним односима, се јавља као најјача спона која ће све ове народе да сједини и да у будућности њихове везе учини далеко чвршћим него што су то оне данас. Очигледно је дакле да европски народи иду ка дубљој хомогенизацији која ће их у будућности стопити далеко више него што се то догађа на уласку у ту заједницу.

Сви народи који улазе у европску заједницу су на добитку, пошто мало ко може да опстане без ње. Чак и најјаче европске силе су у свету у коме живимо маргинализоване па аутор у овој књизи упозорава на то да ће Европа чак и за њих бити појас спаса на путу опстанка. У исто време сви који улазе у Европску заједницу понешто и губе, посебно на плану сво-

је културе и традиције. Највећи губитници на том плану су мали народи. Баш због тога они морају бити хомогени, како би у овој великој европској реци одржали свој идентитет.

То су упозорења која се виде на многим местима ове књиге.

Логички резон сваког умног човека је да упореди оно што губи са оним што добија и да сагласно оваквом ставу донесе најбоље одлуке.

По том питању аутор овог дела нема дилеме. Он је јасан и у том смислу нису му потребни тумачи.

Свој приказ овог дела закључићу описом који аутор користи на 352-ој страници ове књиге.

На предавању које сам 1989. године одржао на једном великом скупу на Малти, један од слушалаца ми је поставио питање:

- Шта сте ви по националности?

Мој одговор је био:

- Србин.

- Да ли је то нација? - упитао ме је он.

Ја сам срдито одговорио:

- Господине зар вам као интелектуалцу то није познато?

У наставку он је рекао:

- Ја сам мислио да је то људска судбина.

Био сам очигледно збуњен овим одговором и неспособан да га коментаришем. Једина дилема ми је била у којој мери је овај човек злонамеран.

Због тога сам учинио напоре да се са њим упознам да бих препознао ону енигму коју нисам разумео у том моменту.

На моје пријатно задовољство то је био велики пријатељ српског народа који је дубоко осећао његове патње.

Из свих ових разлога не дозволимо да бити Србин треба да је синоним за људску судбину.

